

Snabb inflation och stora räntehöjningar kan snart driva Sverige in i lågkonjunktur

Inflationen stiger snabbt, både internationellt och i Sverige. Ännu syns inga tydliga tecken på en vändning och osäkerheten är stor inför den energibrist som hotar under den kommande vintern. Till hösten väntar kännbara räntehöjningar som kan driva in ekonomin i en lågkonjunktur, skriver ATLs marknadskrönikör Johan Schück.

USA och Sverige tillhör de länder där centralbankerna nu i sommar har höjt sina styrräntor kraftigt för att få bukt med inflationen. Amerikansk Federal Reserve slog vid mitten av juni till med en uppjustering på 0,75 procentenheter - och gick från en räntenivå på 1,0 procent till 1,75 procent. Riksbanken tog också i rejält efter midsommar med en höjning på 0,50 procentenheter, från en nivå på 0,25 procent till 0,75 procent.

Orsaken var att inflationen har stigit långt över centralbankernas inflationsmål. Det gäller många länder, även om vi här främst tar USA och Sverige som exempel.

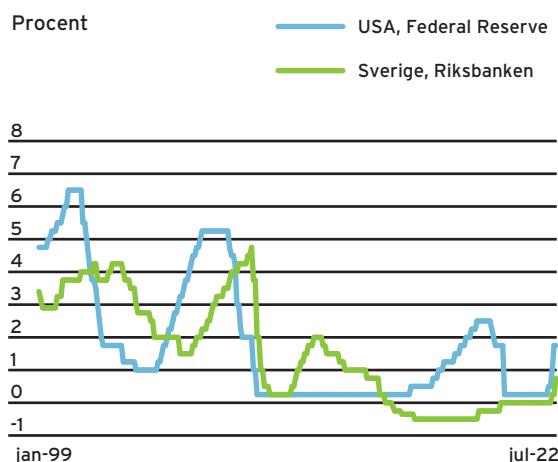
Inflationen kunde från början uppfattas som tillfällig och förklaras med återhämtningen från coronapandemin och Rysslands invasion av Ukraina. Dessa problem finns också kvar och kan allvarligt förvärras under den kommande vintern, exempelvis om Ryssland stoppar tillflödet i gasledningarna till Tyskland och andra länder.

Inledningsvis kunde man tala om en inflation som mest gällde energi och råvaror. Men vid det här laget handlar det inte enbart om detta. Prisstegringarna har fått betydligt större bredd och vid det här laget spritt sig till i stort sett hela ekonomin.

En viktig orsak är att många regeringar har stimulerat ekonomin i överkant och på den vägen släppt fram inflation. Det uppstår en anpassning genom att företagen gradvis höjer sina priser och att hushållen vänjer sig vid att tvingas betala alltmer för konsumtionen.

Centralbankerna har då knappast något annat val än att höja sina styrräntor, i syfte att strama åt efterfrågan i ekonomin och på den vägen dämpa inflationen. Det kommer efter hand att pressa ner prisökningarna, men följden blir samtidigt att man driver in ekonomin i en lågkonjunktur.

Styrräntor - Sverige och USA

Källa: Ekonomifakta

GRAFIK: ANNELIE HEDQVIST, LRF MEDIA

Johan Schück är expert på makroekonomi.

Hans marknadskrönikor publiceras exklusivt för ATLs prenumeranter på ATL.nu en gång i månaden.

Nästan hela världen höjer sina räntor

När inflationen fortfarande är på väg uppåt blir dock läget inte bättre av att avstå från räntehöjningar, eftersom läget då kan bli ännu sämre. I USA ökade priserna med nio procent i juni, medan den svenska prisstegringen under samma månad var 8,5 procent. Det var mer än vad många marknadsbedömare hade förutsett och utvecklingen pekar mot tvåsiffriga inflationstal senare i år, ifall centralbankerna inte håller emot.

Därför ökar trycket på centralbankerna att höja sina styrräntor ytterligare under hösten. I USA väntas Federal Reserve gå vidare med flera stora räntehöjningar på vardera 0,75 procentenheter, vilket betyder att räntenivån där snart är uppe i åtminstone tre-fyra procent. De amerikanska räntehöjningarna driver även upp de internationella marknadsräntorna, vilket får stora verkningar på hela världsekonomin.

I Sverige har Riksbanken gjort klart att flera räntehöjningar med 0,50 procentenheter är att vänta under andra halvåret. Nästa ordinarie tillfälle blir då i september, strax efter riksdagsvalet, och sedan i november. Ränteuppgången fortsätter sedan under 2023 och det är ännu okänt var den ska stanna.

Riksbankens senaste räntebesked kom strax efter midsommar, vilket var innan de mycket höga inflationssiffrorna för juni hade hunnit publiceras. Vad som nu ska hända blir därför ganska oklart, men bland bankekonomer finns gissningar om att Riksbanken ska följa Federal Reserve och likaså höja styrräntan med 0,75 procentenheter, i stället för 0,50 procentenheter. Det kan också hända att man vill gå fram snabbare genom att lägga in fler räntejusteringar under hösten.

Räntehöjningar pågår även på flera håll. Norge och Storbritannien har börjat sina höjningar långt före Sverige, Australien och Kanada tillhör nu de stora räntehöjarna. Europeiska centralbanken, ECB, avvaktade däremot länge, men har nu fastställt att styrräntan höjs i juli och sedan i september.

Inflationsproblemen är dock störst i fler tillväxtländer. Två tydliga exempel är Brasilien och Turkiet, där presidenterna Jair Bolsonaro och Recep Tayyip Erdogan har släppt fram mycket stora prisökningar och hindrat ländernas centralbanker från att sätta in effektiva motåtgärder. Följden kan då bli en okontrollerad hyperinflation som undergräver hela ekonomin.

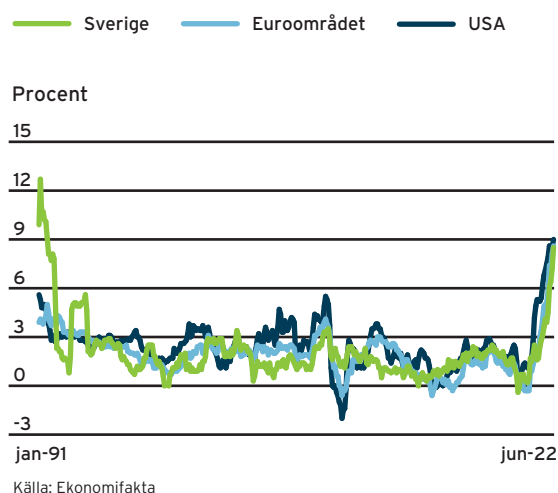
Sverige kan klara inflationsproblemen

Sådant kan utgöra en varning, men liknar inte läget i Sverige eller andra länder med utvecklade ekonomier. Där finns tvärtom en stark medvetenhet om vikten av att bekämpa inflation och att göra det innan problemen har hunnit bli övermäktiga. Centralbankerna arbetar med ett självständigt mandat och ska inrikta sin penningpolitik mot bestämda inflationsmål som brukar ligga kring två procent. Kring detta råder också en bred politisk samstämmighet över partigränserna.

Detta gäller i hög grad för Sverige, vilket inte hindrar att det nu råder inflationsbekymmer som det krävs ansträngningar för att ta sig ur. För svensk del är det ett allvarligt tecken att inflationsförväntningarna har stigit, vilket till följd kan bli att problemen biter sig fast.

Enligt en undersökning som görs på Riksbankens uppdrag ligger inflationsförväntningarna på penningmarknaden för närvarande på 4,6 procent under det närmaste året och 3,1 procent på två års sikt. Om man sträcker ut perspektivet till fem år så väntas inflationen då ligga på 2,5 procent, vilket då fortfarande är högre än Riksbankens inflationsmål som ligger på 2,0 procent. Det kan leda till att Riksbanken tvingas ta i extra hårt för att klara sin uppgift.

Inflation i Sverige, euroområdet och USA

”För svensk del är det ett allvarligt tecken att inflationsförväntningarna har stigit, vilket till följd kan bli att problemen biter sig fast.”

Bland svenska hushåll råder också för närvarande en stor oro över ekonomin, mycket beroende den höga inflationen och de stigande räntorna. Konjunkturinstitutets barometerindikator i juni visade på en rekorddyster syn hos hushållen beträffande både deras egen ekonomi och Sveriges ekonomi, sett tolv månader framåt. Inflationsförväntningarna bland hushållen har stigit upp till mer än tio procent och ett flertal av dem räknar med en försämring av både landets och den egna ekonomin.

Helt riktigt tycks flertalet svenskar räkna med att de inte kan kompensera sig för inflation, till exempel genom att framföra hårdare lönekrav i nästa avtalsrörelse. De flesta verkar tvärtom inse att höga lönekrav i detta läge kan leda till ytterligare prisstegringar och därmed till en förvärrad ekonomisk situation. Faran finns då också att företagen hamnar i ett sämre konkurrensläge där de tvingas minska antalet sysselsatta.

Följden kan då också bli en negativ spiral där inflationen medför långvariga skador genom att framtidstron försvagas. I det läget är faran att företagen drar ner sin verksamhet och att hushållen blir försiktiga med sin konsumtion. Tankandet blir kortsiktigt, när man i stället borde våga att tänka längre framåt.

Det framgångsrika sättet att möta inflationen är i stället att acceptera de tillfälliga förluster som behövs för att ekonomin ska komma i balans. En återgång till stabila priser måste komma först, därefter går det att åstadkomma ny tillväxt och på det sättet få mer att dela på. Det finns inga enkla genvägar utan krävs långsiktiga ansträngningar.

Inflationsförväntningar på penningmarknaden

Inflationsförväntningarna visar vilken inflation som väntas om ett år, två år och fem år (procent).

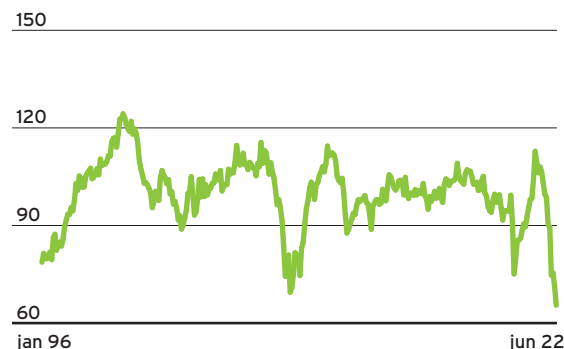
År 1		År 2		År 5	
22 juni	22 juli	22 juni	22 juli	22 juni	22 juli
4,2	4,6	2,8	3,1	2,3	2,5

Källa: Prospera Kantar

Konfidensindikator för svenska hushåll

Konfidensindikator mäter stämningssläget bland hushållen, både när det gäller Sveriges ekonomi och den egna ekonomin.

Index, där medeltalet=100

Källa: Konjunkturinstitutet